

Klaus von See, Beatrice la Farge, Wolfgang Gerhold, Debora Dusse, Eve Picard, Katja Schulz (red.): Kommentar zu den Liedern der Edda, bd 4, Heldenlieder (Helgakviða Hundingsbana I, Helgakviða Hiqrvarðssonar, Helgakviða Hundingsbana II). Universitätsverlag Winter, Heidelberg 2004, 810 s. ISBN 3-8253-5007-x (ib.).

Bokomtale ved Else Mundal

Kommentar zu den Liedern der Edda, bd. 4, er det tredje i rekkja som vert gjeve ut av den Frankfurt-baserte forskargruppa under leiing av professor em. Klaus von See. Band nr. 2, som kom i 1997, inneheld kommentarar til gudedikta *Skirnismál*, *Hárbarðsljóð*, *Hymiskviða*, *Lokasenna* og *Þrymskviða*, band nr. 3, som kom i 2000, inneheld kommentarar til *Alvíssmál*, *Völundarkviða*, *Baldrs draumar*, *Rígsþula*, *Hyndluljóð* og *Grottasǫngr*. Med band 4, som er det tredje som vert publisert, er turen komen til dei tre såkalla Helge-dikta, dei to dikta om Helge Hundingsbane og det eine diktet om Helge Hjörvardsson, som i motsetning til dikta om Sigurd Fávnesbane byggjer på nordisk segnstoff. Enno gjenstår kommentarbinda til godt og vel halvparten av eddadikta, men med det jamne, raske og grundige arbeidet forskargruppa frå Frankfurt har gjennomført så langt, ser det endeleg ut for forskarsamfunnet skal få eddakommentarar som vert fullførte.

Kommentarbandet til Helge-dikta følgjer same mal som dei tidlegare banda. Fremst i bandet finst ei forkortingsliste. Deretter følgjer ein bibliografi som er inndelt i primærkjelder og sekundærkjelder. Primærkjeldene er igjen inndelte i norrøne og øvrige kjelder, og dei norrøne kjeldene er inndelte i Edda og Snorra-Edda (utgåver og omsetjingar) og andre norrøne primærkjelder. Bibliografien over sekundærlitteratur er omfattande og fyller s. 36 til s. 94. Det kan verke som arbeid av tyske forskarar er svært godt representerte i bibliografien, men det er for så vidt rimeleg i ein tysk-språkleg kommentar. Før gjennomgangen av Helge-dikta er dei bibliografiske opplysningane samla i ein kompakt bibliografi som er delt inn i ein allmenn del (a) med forkorta titlar, ein del (b) med fulle bibliografiske opplysningar over litteratur som behandlar Helge-dikta, og ein del (c), også med fulle bibliografiske opplysningar, med litteratur som behandlar resepsjonen eller bruken av Helge-dikta i nyare tid.

Som innleiing til kvart einskilt dikt kommenterer forfatarane i eigne paragrafar forhold som overlevering, forskingshistorie, kvar det litterære stoffet i dikta elles finst overlevert også i seinmellomalderen, førestellingar og idear i diktet, komposi-

sjon, strofe- og versform, ordforråd og stilistiske særtrekk, forholdet til andre tekstar, og datering. Under dei ulike paragrafoverskriftene finst det underavsnitt, ryddig avmerka som a), b), c) osv. som behandlar spørsmål som har vore aktuelle i forskinga for kvart enkelt dikt, også supplert med nyttige oversikter og tabellar.

Dikta er kommenterte i den rekkjefølgje dei står i handskriftet Codex Regius, med *Helgakviða Hundingsbana I* først, etterfølgd av *Helgakviða Hjörvarðssonar*, og til slutt *Helgakviða Hundingsbana II*. Dikta er kommenterte strofe for strofe, og strofene er kommenterte line for line, og når nødvendig, ord for ord. Den teksten som er lagd til grunn for kommentaren, er teksten i Neckel-Kuhns utgåve frå 1983 (femte utgåve). Kvar strofe er oversikteleg sett opp i ramme med den norrøne teksten i feit skrift etterfølgd av omsetjing til tysk, det same er prosaavsnitt i dikta. Alle norrøne former som er kommenterte i den etterfølgjande kommentaren til strofa, eller prosaavsnittet, står med feit skrift, og det er såleis lett å orientere seg i teksten. I tillegg til den løpande tekstkommentaren inneheld kommentarbandet også eit større tal ekskurs som drøfter eller kommenterer meir overgripande emne. Desse ekskursane er sett med mindre skrifttype enn den omliggjande kommentaren og såleis utskilde frå den vanlege kommentarteksten. Innleiingstekstane til kvart dikt, tekstkommentarane og ekskursane inneheld mange tilvisingar både til parallellar i andre norrøne tekstar og til aktuell faglitteratur.

Det seier seg sjølv at eit kommentarband på over 800 sider som tek for seg tre dikt, er eit grundig arbeid, og det er ingen tvil om at desse nye kommentarbanda frå forskargruppa kring Klaus von See vil overta den plassen Gering og Sijmons sine to kommentarband, *Kommentar zu den Liedern der Edda* frå 1927–31, har hatt. Det faktum at den nye forskargruppa har valt nøyaktig den same tittelen på sine kommentarband som Gering og Sijmons, signaliserer truleg at nettopp dette har vore meininga.

Ein kan spørje seg kor pedagogisk det er med tanke på studentane å presentere kommentarband av det omfang som *Kommentar zu den Liedern der Edda* har. Ein kan frykte at omfanget og detaljrikdommen kan gje eit for overveldande inntrykk. Ekskursane er i fleire tilfelle ganske omfangsrike artiklar, og det er jo eit spørsmål kor mange og lange ekskurs som naturleg passar i eit kommentarband. På den andre sida må ein berre vere glad for den imponerande mengda av nyttige kommentarar, kjeldetilvisingar og litteraturtilvisingar som ein får samla i dei nye kommentarbanda til eddadikta frå forskargruppa i Frankfurt.

I innleiingane til kommentarane til kvart eddadikt tek forfattarane opp spørsmål som har stått sentralt i forskinga i tidlegare generasjonar. Tanken på å yte rettferd til forskingshistoria har truleg påverka kva spørsmål det vert fokusert på i innleiingane og korleis framstillinga av den faglege diskusjonen vert vinkla. Her kunne denne meldaren av og til ha ønskt seg ei noko meir reflektert og problematiserande hald-

ning til enkelte spørsmål med utgangspunkt i dagens Stand der Forschung. Den ti-
ande og siste paragrafen i alle dei tre innleiingane til diktkommentarane har over-
skrifta ”Datierung”. Datering av eit eddadikt er i og for seg interessant nok, men det
store spørsmålet er jo kva ein daterer når ein prøver å datere eit eddadikt som ein veit
kan ha vore gjennom ein lang periode med munnleg tradering før skriffestinga. Vi
må rekne med at teksten endra seg gjennom den munnlege traderinga, for så vidt
kunne teksten verte endra også etter den første skriffestinga, og korleis daterer ein
ein tekst i stadig endring? Det faktum at den kommenterte teksten ikkje utan vidare
kan sjåast som identisk med teksten i Neckel–Kuhn (1983), eller berre relaterer seg
til det tidspunktet då han først vart fanga inn i skrift, eller først vart utforma, er for
lite reflektert i kommentarbandet i det heile. At tekstane var i endring, sjølv om en-
dringane kanskje ikkje alle tider var store, at strofer kunne falle frå eller verte lagde
til, og at dikta var levande tekstar gjennom eit langt tidsrom, kan verte komplise-
rande faktorar når ein talar om den samfunnsmessige bakgrunnen for ein tekst. Denne
bakgrunnen er ikkje eit punkt i historia, men strekkjer seg ut i tid og er i endring
som diktet sjølv. Eit klarare medvit om det munnleg baserte eddadiktet som teksttype,
med dei konsekvensar dette ville få for kva problemstillingar det vart fokusert på i
innleiingane til diktkommentarane, ville ha vore å ønskje.

Til slutt vil eg nemne noko som i og for seg er ein detalj, men som har store kon-
sekvensar for kor lesarvenleg boka vert. Utgjevarane har utan tvil gjort seg mykje
føre med å presentere teksten sin på ein klar og oversikteleg måte. At strofene – og
prosaavsnitt i diktet – er ramma inn, og at norrøn tekst står med feit skrift, fungerer
godt, og gjer sitt til at det vert enkelt å finne fram i den omfangsrrike teksten. Men
fonten som er vald for hovudteksten er ikkje heldig. Hovudteksten, sperra skrift,
som av og til er brukt for framheving, kursivert skrift for norrøne ord i teksten og tek-
sten som inneheld ekskursar, skil seg ikkje klart nok frå kvarandre. Tekstsidene fram-
står som noko tåkete og uklare. Dette er synd, for ei bok på over 800 sider treng å
framstå så delikate og lesarvenleg som mogeleg.

Else Mundal, f. 1944, er professor i norrøn filologi ved Senter for mellomalderstu-
diar (CMS), Universitetet i Bergen, Postboks 7800, 5020 Bergen. E-post: else.mun-
dal@cms.uib.no. Ho er leiar av prosjektet “The arrival of writing” ved CMS og har
publisert bøker og mange artiklar, særleg om sagalitteraturen, edda- og skaldedikt,
om norrøn mytologi og førkristen religion, dei kulturelle verknadene av kristninga,
legender og helgendyrking, om den norrøne litteraturen som historiske kjelder, sam-
bandet mellom munnleg kultur og skriftkultur og om kvinnehistorie.
